

АЛЬШЭВА

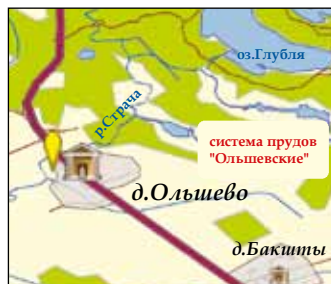
i

Першае ўзгадванне – каля 1420 г., як уласнасць магнатаў Гаштольдаў.
Пачатак XX ст. – у 1904 г. налічвалася 44 жыхары, тут знаходзіліся сядзібны дом, гаспадарчы комплекс, сялянскі магазін, дзве карчмы, вінная крама. З 1915 па 1968 гг. праходзіла галіна вузкакалейкі Купа–Свянцаны.

Наш час – вёска, 26 жыхароў, рэшткі сядзібы Хамінскіх – помнік сядзібна-паркавай архітэктуры XVIII – пач. XIX ст. у стылі барока.

Альшэўскую сядзібную заснаваў у 1680 г. Людовік Якуб Хамінскі, калі згарэў яго радавы палац у Бакштах (вёска недалёка адгэтуль). Сядзібна-паркавы комплекс уключаў гаспадарскі дом (захаваліся рэшткі) з пад'язной дарогай, флігель, гаспадарчы двор з пабудовамі, тэрасны парк на плошчы да 10 га, сад, а таксама сістэму сажалак. На ўездзе стаяла трохмятровая брама, высечаная з пясчаніку. Адметнасцю былі аранжарэя, паркавы лабірынт, сонечны гадзіннік, лодачная прыстань.

Парк пры сядзібне з'яўляецца помнікам садова-паркавага мастацтва Беларусі, усе 5 тэрас добра адгавяюцца і сёння. Ліпавай і яваравай алеі, якая захавалася, ужо больш за 200 гадоў. Асабліва сьць парку яшчэ ў тым, што тут прыжыліся і растуць рэдкія кветкі – лясны цюльпан і венерын чаравічак,

54°56,67' с.ш., 26°21,87' в.д.

Рэшткі і пачатковы выгляд палаца Хамінскіх
 Сохранившиеся фрагменты и первоначальный вид усадебного дома Хоминских

якія былі завезены Хамінскімі для ўпрыгожвання.

Канюшні былога Альшэўскага конезавода
 Конюшни бывшего Ольшевского конезавода

У канцы XIX – пач. XX ст. Альшэва – высокатэхналагічная гаспадарка: тут працавалі два заводы (вапнавы і цагляны), смалярня, пякарні, млыны. Адсюль па р. Страчы сплаўлялі пльтамі лес і піламатэрыялы аж да Балтыкі. У 1800 г. была ўзведзена гідраэлектрастанцыя, у 1890 г. набыта паравая машына, пабудаваны дзве мураваныя канюшні, цагляны свіран, бычнік, адрына, сховішча для караняплодаў, малатарня, дом агародніка, шэсць дамоў для парабкаў, дача. З крыніцы да палаца быў пракладзены вадаправод з ручной помпай, меўся вадаправод і да вінакурні.

Альшэўская конеферма – адна з старажытнейшых конегадоўчых гаспадарак Беларусі (нават у савецкія часы тутэйшы конезавод быў цэнтрам па развядзенню беларускай запрэжнай пароды коней).

У 1905 г. Хамінскі за свой кошт адкрыў у Альшэве бясплатную пачатковую школу для дзяцей навакольных

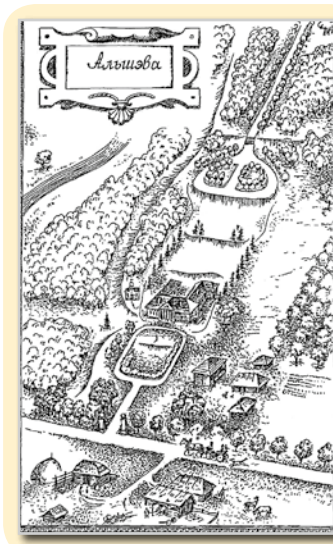

Схема усадебно-паркового комплекса Хоминских
 Схема сядзібна-паркавага комплексу Хамінскіх

Гістарычная замалёўка

Альшэўскі летапіс – старажытны рукапіс сярэдзіны XVI стагоддзя. У гэтым унікальным дакуменце сабраны польскія пераклады важных гістарычных дакументаў, напісаных на старажытнабеларускай мове, сярод якіх Статут ВКЛ 1529 года, «Хроніка Вялікага княства Літоўскага і Жамойцкага», прывілеі 1447 года вялікага князя Казіміра, пахвала каралю Жыгімунту I Старому. Завяршае зборнік «хронічка» – кароткія пагадовыя звесткі па гісторыі ВКЛ за 1307–1535 гады. Гэты рукапіс – помнік беларуска-літоўскага пісьменства эпохі Адраджэння. У наш час захоўваецца ў Нацыянальнай бібліятэцы ў Варшаве.

Станіслаў Хамінскі
Станислав Хоминский

вёсак, якая з 1919 г. стала дзяржаўнай установай. Хамінскія займаліся таксама напісаннем літаратурных прац, вершаў, гістарычных нарысаў і публіцыстычных артыкулаў, вялі дзённікі, перакладалі сусветную класіку на польскую мову.

Апошнім гаспадаром Альшэва стаў Людвік Аляксандравіч Хамінскі (1890–1958 гг.) – выдавец, журналіст, пісьменнік, селекцыянер, паліглот. У 1929–1930 гг. ён вырашыў заняцца развядзеннем рыбы. Для гэтага па праекце інжынера Шэмета былі выкапаны сажалкі, якія праіснавалі да 1980 г. Зараз засталіся толькі 2 самыя буйныя з іх: Сцежліца і Амежа (не выкарыстоўваюцца).

Гаспадары пакінулі сядзібу ў 1939 г., пасля чаго Альшэва прыйшло ў заняпад.

Усады ў Ольшево заснаваў у 1880 г. Людвік Якуб Хоминский, калі згорел яго родовой усадебный дом в Бакштах (деревня неподалеку). Усадебно-парковый комплекс уключаў хазяйскі дом (сохранились фрагменты) с подъездной дорогой, флигель, хазяйствены двор с постройками, террасны парк на плошчадзі 10 га, сад, а такжэ сістэму прудов. При въезде стояла трехметровая въездная брама. «Изюминками» комплекса былі оранжэрея, паркoвы лабірынт, сонечныя часы і лoдoчнaя прыстань.

Парк при усадьбе является памятником садово-паркового искусства Беларуси, все 5 террас и сегодня хорошо угадываются. Сохранившейся аллее из чередующихся лип и яворов более 200 лет. Еще одна особенность парка в том, что здесь прижились и растут в дикой природе редкие растения – лесной тюльпан и венерин башмачок, которые были завезены Хоминскими как декоративные цветы.

В конце XIX – нач. XX в. Ольшево – это передовое в техническом плане хозяйство. Здесь работали два завода (известковый и кирпичный), смолокурня, пекарни, мельницы. Отсюда по р. Страче плотами сплавливали лес и пиломатериалы вплоть до Балтики. В 1800 г. была возведена гидроэлектростанция, в

Панскія рыбагадоўчыя пруды
Панские рыбохозяйственные пруды

Рэшткі лядоўні і гаспадарчых пабудоў / Фрагменты ледовни и хозяйстроек

Сядзібны парк
Усадебный парк

Лясны цюльпан і венерын чаравічак, якія захаваліся ў парку
Сохранившиеся в парке лесной тюльпан и венерин башмачок

1890 г. – приобретена паровая машина, построены две каменные конюшни, кирпичный амбар, бычник, хранилище для корнеплодов, гумно, дом огородника, шесть домов для батраков, дача. От криницы к дому был проложен водопровод с ручным насосом, имелся водопровод и к спиртзаводу.

Ольшевская коневферма – одно из старейших коневодческих хозяйств Беларуси (даже в советское время здешний конезавод был центром по разведению белорусской упряжной породы лошадей).

В 1905 г. Хоминский за свои средства открыл в Ольшево для детей окрестных деревень бесплатную начальную школу, которая с 1919 г. стала государственным учреждением. Хоминские также занимались написанием литературных трудов, стихов, исторических очерков и публицистических статей, вели дневники, переводили мировую классику на польский язык.

Последним хозяином Ольшево был Людвик Александрович Хоминский (1890–1958) – издатель, журналист, писатель, селекционер, полиглот. В 1929–1930 гг. он решил заняться разведением рыбы. Для этого по проекту инженера Шемета были выкопаны пруды, которые функционировали до 1980 г. Теперь осталось только 2 самых крупных из них: Стежлиця и Омежа (не используются).

Хозяева покинули усадьбу в 1939 г., после чего Ольшево пришло в упадок.